

4. VLTAVSKÁ VODNÍ CESTA ČESKÉ BUDĚJOVICE – TÝN NAD VLTAVOU

Jiří Bezděka

Před deseti lety 25. srpna 2010 bylo otevřeno přístaviště Lannova loděnice na levém břehu Vltavy v Českých Budějovicích. První zájemci si tak mohli vyzkoušet cestu lodí po prvním úseku nové vodní cesty. Po dalších sedmi letech byla Vltavská vodní cesta České Budějovice – Týn nad Vltavou dokončena otevřením plavební komory jezu Hněvkovice 20. května 2017.

HISTORIE PLYBY NA VLTAVĚ

Již od 14. století začíná na Vltavě úprava jezů pro plavbu vorů a člunů. Po vodě se přepravovalo především dřevo, sůl a další náklad. Plavba byla možná jen po proudu, jen některé čluny byly s obtížemi taženy proti proudu koňskými potahy. Pro ně byly postupně upravovány potahové stezky po březích řeky. Nejvíce se o rozvoj vodní dopravy na horní Vltavě a jejích přítocích zasloužil rod Lannů, který přišel do jižních Čech z Horního Rakouska v 18. století. Tadeáš Lanna založil své podnikání na tehdy nejvýkonnějším dopravním prostředku, kterým až do nástupu železnice byly lodě. Lanna je začal stavět ve vlastní loděnici a využil je pro svérázný obchodní model. Nakupoval zboží dovážené povozy z Rakouska nebo z širšího okolí Budějovic. Byla to především sůl a grafit, kterými pak naplnil své čluny a plavil je po Vltavě do vnitrozemí Čech, nebo do Německa. Na vhodném místě pak všechno rozprodal, nejen náklad, ale i lodě, nebo alespoň dřevo z něhož byly zhotoveny. A samozřejmě se při tom nevyhýbal ani tradičnímu vltavskému vorařství. Jeho syn Vojtěch Lanna rozvinul ještě více otcovo podnikání, a navíc prováděl úpravy koryt Vltavy, Lužnice, Nežárky a Blanice. Lannova loděnice ve Čtyřech Dvorech na předměstí Budějovic vyráběla až 350 člunů ročně. S rozvojem železnice byla plavba postupně omezována. Nákladní plavba mezi Českými Budějovicemi a Štěchovicemi skončila uzavřením Slapské přehrady v roce 1954 a poslední vor proplul rozeřstavenou Orlickou přehradou 12. září 1960, tedy před šedesáti lety.

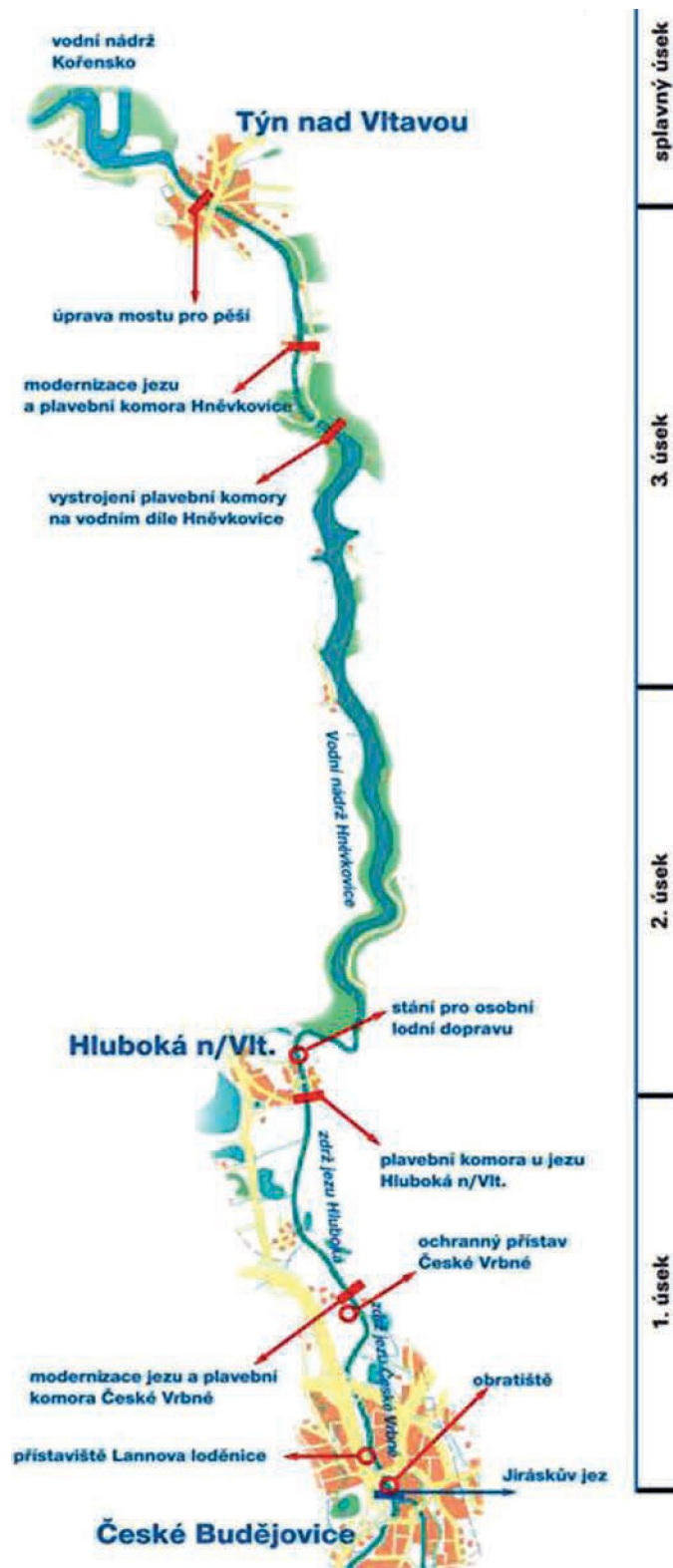
Na sledovaném úseku vodní cesty mezi Českými Budějovicemi a Týnem nad Vltavou bylo ve 20. století upraveno koryto toku Vltavy a postavena vodní díla využívaná při splavnění Vltavy. Jedná se o jez v Českém Vrbném z roku 1969, jez v Hluboké nad Vltavou z roku 1935, přehradu Hněvkovice postavenou v letech 1986 až 1991 a jez Hněvkovice z roku 1919. Vltava byla stále evidována jako splavná vodní cesta zákonem č. 26/1964 Sb., o vnitrozemské plavbě i zákonem č. 114/1992 Sb., kde bylo předepsáno dodržování úprav odpovídajících funkční vodní cestě.

SPLAVNĚNÍ VLTAVY MEZI ČESKÝMI BUDĚJOVICEMI A TÝNEM NAD VLTAVOU

Zvýšený zájem veřejnosti o rekreaci na vodě formou plavby plachetnic a zejména motorových lodí, úspěšná rekreační plavba na Baťově kanále, podpora Jihočeského kraje a řady zájmových sdružení vyústila ve zpracování investičního záměru splavnění horní Vltavy. Rekreace na vodě není jen vlastní plavba, ale i poznávání okolí řeky se zážitky na břehu, to napomáhá rozvoji podnikání v obcích podél řeky.

Ministerstvo dopravy schválilo realizaci splavnění Vltavy ve 3 etapách po úsecích:

- České Budějovice – Hluboká nad Vltavou
- Hluboká nad Vltavou – Vodní dílo (dále jen VD) Hněvkovice
- VD Hněvkovice – Týn nad Vltavou.
- Mapu splavněovaného úseku přináší obr. 1.

Obr. 1. Mapa splavněovaného úseku. Zdroj: Bukovský (2017)

Obr. 2. Stavba plavební komory České Vrbné. Zdroj: Archiv autora

První úsek mezi Českými Budějovicemi a Hlubokou nad Vltavou představoval splavnění v délce 8,9 km mezi přístavištěm Lannova loděnice v podjezí Jiráskova jezu v Českých Budějovicích a nadjezím Hluboká nad Vltavou. Sem byla zahrnuta i plavební komora (obr. 2), modernizovaný jez a přístav České Vrbné. Stavba byla zahájena v roce 2008, již v sezoně 2010 začala omezená plavba mezi Lannovou loděnicí a Českým Vrbným a v červnu 2011 byl celý úsek slavnostně otevřen.

Splavnění pokračovalo na druhém úseku z nadjezí Hluboká nad Vltavou po VD Hněvkovice. Práce probíhaly hlavně na jezu Hluboká nad Vltavou stavbou plavební komory (obr. 3) a prohrábkami v navazujícím úseku dlouhém 3,3 km. Nádrž VD Hněvkovice byla splavná, pouze se zde doplnilo plavební značení. Práce na druhém úseku začaly v roce 2011 a v roce 2013 se otvíralo dalších 19 km vodní cesty až k přehradní hrázi VD Hněvkovice. V květnu 2015 byl dokončen veřejný přístav v Hluboké nad Vltavou.

Poslední úsek se dvěma plavebními komorami mezi VD Hněvkovice a Týnem nad Vltavou prodloužil vodní cestu o 5,4 km. V roce 2009 byla vystrojena plavební komora VD Hněvkovice, dokončená stavebně již v roce 1991. Další práce na splavnění Vltavy začaly v roce 2014 na poslední plavební komoře na jezu Hněvkovice včetně navazujících prohrábek koryta. Celá stavba byla slavnostně uvedena do provozu 20. května 2017

Obr. 3. Stavba plavební komory Hluboká nad Vltavou. Zdroj: Archiv autora

Obr. 4. Přístav České Vrbné. Zdroj: Archiv autora

a pro plavbu je tak možné využít novou vodní cestu v celkové délce 33 km s napojením na VD Orlík.

Vodní cesta byla stavěna pro třídu I. tak, aby zde byl v budoucnu umožněn provoz všem plavidlům, která odpovídají dané plavební třídě a českým technickým předpisům včetně nákladní dopravy o tonáži až 300 tun. Všechny plavební komory mají rozměry 45 m užitné délky, 6 m šířky a podjezdné výšky 5,25 m. Plavební dráha v této etapě byla provedena pro návrhové plavidlo o délce 44,5 m, šířce 5,5 m a ponoru 1,3 m. Hloubka takto upravené vodní cesty je 1,6 m a umožňuje ponor plavidel až 1,3 m, ale stavební objekty umožňují případně budoucí prohloubení až na plavební hloubku 2,7 m pro plavidla s ponorem 2,2 m. Hloubka plavebních komor nad záporníkem je 3 m. Obousměrná plavební dráha je široká minimálně 20 m, avšak ve zdrži jezu Hluboká nad Vltavou byly zachovány jednosměrné úžiny. Limitem plavebního provozu je maximální průtok na vodočtu České Budějovice, resp. odtoku z VD Hněvkovice $100 \text{ m}^3/\text{s}$.

Součástí nové vodní cesty je i přístavní infrastruktura přístavišť pro osobní lodní dopravu a dva přístavy. Přístaviště osobní dopravy mají vždy dvě úrovně nástupu cca 0,5 a 0,9 m nad hladinou. Jsou řešené s bezbariérovým přístupem a s vyvazovacími pacholaty. Nad jezem České Vrbné, na levém břehu Vltavy, byl postaven nový veřejný přístav až pro 27 malých plavidel a pro 2 osobní lodě s ochranou za povodní (obr. 4). Přístav je oddělen

Obr. 5. Stavba přístavu Hluboká nad Vltavou. Zdroj: Archiv autora

Tab. 1. Počet registrací malých plavidel. Zdroj: Vodní cesty a plavba 2/2019, str. 27

Počet registrací malých plavidel v ČR									
Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet	12 561	13 134	13 706	14 285	15 017	15 662	16 307	17 164	18 020

od koryta vjezdovým objektem, přes ochrannou hráz, uzavíraným deskovým vraty šířky 6 m. Přes vjezd byl postaven první český sklopný most s vahadlem, který umožňuje proplutí lodí s výškou až 5,25 m a zároveň most příliš nezvýšil niveletu pobřežní komunikace. Všechna stání plavidel mají k dispozici vodu a elektřinu z odběrných sloupků. Přístav je vybaven spouštěcí rampou, od roku 2016 i pevným otočným jeřábem nosnosti 10 t, zařízením pro odčerpání odpadních vod z lodí a přípravou pro tankování pohonných hmot. Součástí přístavu je i kapitanát se zázemím pro posádky.

Před jezem Hluboká nad Vltavou je na levém břehu veřejný přístav (obr. 5). Využívá původní koryto řeky a je protékán vodou pro čerpací stanici užitkové vody do areálu zámku a pro malou vodní elektrárnu. Přístav umožňuje stání 73 malých plavidel u plovoucích a pevných mol a také stání osobních lodí u pevné hrany k nástupu a výstupu cestujících. Vjezd do přístavu je možné uzavřít hradíci tabulemi v případě povodní nebo údržby. Přes vjezd je osazena zdvižná lávka s podjezdnou výškou vyšší než 5,5 m. Po lávce je vedena cyklostezka z Českých Budějovic do Purkarce. V přístavu je sjezd pro spouštění plavidel, 23 odběrných sloupků vody a elektřiny i nově zařízení na odčerpání odpadních vod a dobíjecí stanice elektrokol. Je zde stavební příprava pro čerpací stanici pohonných hmot. Od roku 2017 je v přístavu kapitanát a služebna Státní plavební správy. Kapitanát obsahuje informační středisko, sociální zázemí a umožňuje správcům přístavu dálkové ovládání zdvižné lávky. U přístavu je i parkoviště postavené městem Hluboká nad Vltavou.

Za deset let tak vznikla čtyři zdymadla, dva přístavy, pět přístavišť. Bylo upraveno patnáct kilometrů koryta řeky. Na celkovou investici dvě miliardy korun byly využity prostředky Evropské unie prostřednictvím operačního programu Doprava a ze Státního fondu dopravní infrastruktury. Novou vodní cestu projektovali čeští inženýři a postavily české firmy. Celkové řešení projektu zvýšilo ochranu území před povodněmi. Provozovatelem plavebních komor a přístavu České Vrbné je Povodí Vltavy, státní podnik; přístav Hluboká nad Vltavou provozuje Ředitelství vodních cest ČR.

Ocenění staveb vltavské vodní cesty Č. Budějovice – Týn nad Vltavou

V každoroční soutěži vodohospodářských staveb udělovaných v kategorii stavba sloužící k umělému vzdouvání, zadržování a usměrňování povrchových vod, ochraně před škodlivými účinky vod a úpravě vodních poměrů s investičními náklady nad 50 mil. Kč zvítězily dvě stavby nové vodní cesty. V roce 2014 to byl sportovní přístav Hluboká nad Vltavou a v roce 2017 plavební komora u jezu Hněvkovice. Další ocenění získala tato plavební komora v soutěži Česká dopravní stavba, technologie, inovace roku 2017, udělením titulu v kategorii Vodní stavby. Málo známé je pojmenování plavební komory Hluboká nad Vltavou po významném projektantu vodních děl Ing. Liboru Zárubovi. Na plavební komoře byla slavnostně odhalena jeho busta.

VYUŽITÍ VODNÍ CESTY PO JEJÍM DOKONČENÍ V ROCE 2017 DO SOUČASNOSTI

Od roku 2010 trvale roste zájem o rekreační plavbu. Projevuje se to počtem registrovaných malých plavidel a počtem zájemců o průkaz způsobilosti vůdce malého plavidla vydávaného po úspěšném absolvování kurzu a zkoušky Státní plavební správou. Narůstající počet registrací malých plavidel ukazuje tab. 1.

Od prvního úseku splavnění se postupně rozvíjí také osobní lodní doprava na pravidelných linkách a mimořádných plavbách. Zásadním krokem většího využití nové vodní cesty na horní Vltavě bylo její propojení s vodní nádrží Orlík po dokončení plavební komory Hněvkovice jez. Ze statistiky proplavených lodí a osob plavebními komorami od roku 2017 je zřejmý trend stále většího využívání plavební cesty České Budějovice – Týn nad Vltavou. Rovněž v obou přístavech jsou dlouhodobá stání obsazena a v hlavní sezoně jsou využita i všechna ostatní stání, i když některá jen krátkodobě. Počet proplavených lodí a osob mohl být v prvních třech plavebních sezonách ještě vyšší, byl však brzy po spojení plavební cesty s nádrží vodního díla Orlík nepříznivě ovlivněn hydrologickou situací v povodí Vltavy. Nízké přítoky do nádrže Orlík způsobily snížení hladiny v souladu s manipulačním řádem VD, stanovujícím minimální průtoky pod přehradou. Plavební komora Kořensko na konci vzdutí nádrže byla uzavřena z důvodu nezajištěné plavební hloubky v úseku řeky pod komorou. V roce 2017 uzavřela Státní plavební správa komoru Kořensko již 4. 7., v roce 2018 pak 10. 8. a v roce 2019 znovu 18. 8. Celou plavební sezonu 2020 byla hladina v nádrží Orlík již na úrovni, která plavbu neomezovala. Státní podnik Povodí Vltavy řeší toto omezení plavby prohrábkou koryta ve dvou etapách mimo plavební sezonu v letech 2019/2020 a 2020/2021. Po dokončení prohrábek bude omezení plavby v tomto úseku odstraněno.

Na každé plavební komoře provádí obsluha evidenci proplavených plavidel a osob oběma směry. **Z přehledu je zřejmý trend růstu využití plavebních komor od dokončení vodní cesty. Nejvíce využívanou plavební komorou je Hluboká nad Vltavou,**

Tab. 2. Přehled proplavených lodí. Zdroj: Povodí Vltavy, státní podnik, závod Horní Vltava

Přehled proplavených lodí					
Plavební komora	Rok				Celkem
	2017	2018	2019	2020	
České Vrbné	1276	1515	1818	1886	6495
Hluboká nad Vltavou	2066	2839	2794	3217	10916
Hněvkovice přehrada	1178	1831	1503	2200	6712
Hněvkovice jez	1310	1898	1818	2229	7255
Celkem	5830	8083	7933	9532	31378

Tab. 3. Přehled proplavených osob. Zdroj: Povodí Vltavy, státní podnik, závod Horní Vltava

Přehled proplavených osob					
Plavební komora	Rok				Celkem
	2017	2018	2019	2020	
České Vrbné	5557	6270	9901	11815	33543
Hluboká nad Vltavou	8372	10912	11059	12031	42374
Hněvkovice přehrada	4421	6146	5357	7118	23042
Hněvkovice jez	5182	6417	6431	7594	25624
Celkem	23532	29745	32748	38558	124583

a to jak v počtu proplavených lodí, tak i počtem osob. Stoupající počet proplavených lodí a osob dokumentují tab. 2 a tab. 3. Je zde přímá souvislost s blízkostí největšího přístavu na vodní cestě. Přístav a sportovní areál v Hluboké nad Vltavou poskytuje zázemí několika půjčovnám, které nabízí pronájem od paddleboardů a oblíbených malých motorových člunů až po hausbóty.

Jihočeská centrála cestovního ruchu vnímá vodní cestu jako významný ekonomický rozvojový faktor. Poloha uprostřed kraje s okolní půvabnou krajinou, četnými kulturními a historickými památkami je předpokladem rozvoje nejen rekreace na vodě, ale i pěší turistiky, cykloturistiky a rodinné dovolené spojené se zážitky. Již se realizuje doplnění stávající plavební cesty dalšími

přístavišti, především v Českých Budějovicích a Týně nad Vltavou pro možnost strávit v těchto městech více času. **Záměr propojení vodní cesty s centrem Českých Budějovic** a soutokem Vltavy a Malše novou plavební komorou na Jiráskově jezu by zájem o vodní cestu ještě zvýšil a byl by atraktivní především pro krajské město.

Poděkování

Ředitelství vodních cest ČR za svolení publikovat obr. 1.

LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE

- 1.] Bukovský, J. (2017): Otevírá se splavněná Vltava do Českých Budějovic, aneb jak se sny proměnily ve skutečnost. Vodní cesty a plavba 1, 9–22
- 2.] Povodí Vltavy, s. p., Vltavská vodní cesta
<http://www.pvl.cz/vodohospodarske-informace/vodni-dila/vltavska-vodni-cesta>
- 3.] Ředitelství vodních cest ČR, Dokončení vltavské vodní cesty
<http://www.rvccr.cz/strategie-zamery-a-stavby/dokonceni-vltavske-vodni-cesty-ceske-budejovice-ty-n-vltavou>
- 4.] Vodní cesty a plavba
<http://www.rvccr.cz/informacni-servis/casopis-vodni-cesty-a-plavba>

Ing. Jiří Bezděka
Hluboká nad Vltavou
jiri.bezdeka@post.cz

